

Sustainable Tourism Development in Coastal Areas through the Lens of Social Resilience (Case Study: Bushehr Coastal Regions, Iran)

Iraj Mohebizadeh¹ , Gholamreza Jafarinia² , and Habib Pasallarzadeh³

1. Ph.D. Student of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. Email: iraj.mohebi@gmail.com
2. Corresponding Author, Associate Professor, Department of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. Email: Jafarinia_reza@iaubushehr.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. Email: Habib.pasalarzadeh@iaubushehr.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received 24 September 2025
Received in revised form 24
November 2025
Accepted 03 January 2026
Available online 13 January
2026

Keywords:

Tourism,
Social Resilience,
Sustainable Development,
Coastal Areas,
Bushehr Province

ABSTRACT

Objective: Tourism enhances intercultural awareness and promotes global cultural convergence. As a result, social tourism has emerged as a catalyst for sustainable development and has shown an acceleration in global growth relative to the trends in the wider tourism sector. The study quantifies the level of social resilience of coastal communities and assesses its impact on the sustainable development of tourism in Bushehr Province.

Method: A sample of 313 tourism professionals working in Bushehr Province (2024-2025) was analysed. Data collection used two validated tools: the Choi et al. (2006) questionnaire on sustainable tourism development and the questionnaire on coastal social resilience to tourism (Social Studies Scholars, 2003). Statistical analyses have been performed with SPSS and Smart PLS software.

Results: Social resilience has a significant impact on sustainable tourism development ($\beta = 0.374, p < 0.01$), which explains 37.4 percent of the variation. Specific explanatory power was observed by the dimensions of culture (51.3%), environment (72.9%), economy (61.4%) and social (32.3%). The environmental (72.9%) and economic (61.4%) dimensions showed the highest sensitivity to social determinants of resilience.

Conclusions: Given the strategic potential of Bushehr Province in water and coastal sport tourism, policy makers and industry stakeholders need to demonstrate strong commitment through strategic planning and evidence-based interventions to optimise the sustainable development of this a sector.

Cite this article: Mohebizadeh, I., Jafarinia, GH., & Pasallarzadeh, H. (2026). Sustainable Tourism Development in Coastal Areas through the Lens of Social Resilience (Case Study: Bushehr Coastal Regions, Iran). *New Research in Islamic Humanities Studies*, 4 (Special Issue), 1-19. <https://doi.org/10.22034/api.2025.2062933.1345>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights.

DOI: <https://doi.org/10.22034/api.2025.2062933.1345>

Publisher: Lorestan University.

Introduction

This introduction examines the relationship between social resilience and sustainable tourism development in the coastal regions of Bushehr province.

The author begins by highlighting the growing importance of sustainable tourism development and its threefold dimensions (economic, socio-cultural, and environmental), emphasizing the necessity of assessing the social impacts of this industry. Subsequently, the concept of social resilience is introduced as a community's capacity to cope with pressures and changes (such as the consequences of tourism), positioning it as the foundation for sustainability in other dimensions. Finally, the primary research objective is stated as investigating the impact of social resilience (encompassing its components: self-regulation, social emotion, social competence, and social responsibility) on tourism development within the host communities of Bushehr's coastal areas, aiming to assess the social sustainability of this development.

Method

A sample of 313 tourism professionals working in Bushehr Province (2024-2025) was analysed. Data collection used two validated tools: the Choi et al. (2006) questionnaire on sustainable tourism development and the questionnaire on coastal social resilience to tourism (Social Studies Scholars, 2003). Statistical analyses have been performed with SPSS and Smart PLS software.

Results

Social resilience has a significant impact on sustainable tourism development ($\beta = 0.374$, $p < 0.01$), which explains 37.4 percent of the variation. Specific explanatory power was observed by the dimensions of culture (51.3%), environment (72.9%), economy (61.4%) and social (32.3%). The environmental (72.9%) and economic (61.4%) dimensions showed the highest sensitivity to social determinants of resilience.

Conclusions

This study confirms the significant and direct impact of social resilience comprising the components of self-regulation, social emotion, social competence, and social responsibility on the sustainable development of tourism in the coastal regions of Bushehr Province. These variables explain 37.4% of the variance in sustainable tourism development, with the most substantial effect observed on the environmental dimension (72.9%). In other words, enhancing the social resilience of local residents also fosters tourism development across its cultural, social, and economic dimensions.

Bushehr Province, with its scenic coastlines and considerable natural and cultural assets, possesses significant potential to emerge as a tourism hub, particularly for sports tourism. However, achieving this goal necessitates comprehensive planning and the active participation of the local community. Experience has demonstrated that without the support and involvement of residents, sustainable tourism development remains unattainable. Public participation not only facilitates the development process but also reduces associated costs.

This research faced several limitations, including its geographical focus on Bushehr Province (which limits the generalizability of the findings), reliance on expert opinions and questionnaire responses, and a scarcity of comparable domestic and international literature. Nevertheless, the findings are consistent with those of previous studies. In conclusion, it is recommended that policymakers and planners engage residents in decision-making processes, strengthen infrastructure, and pay due attention to cultural and social policies to pave the way for the growth of this sustainable industry and the realization of its benefits within the province.

Author Contributions

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank the anonymous reviewers for their insightful comments and constructive feedback, which significantly improved the quality of this manuscript. We also extend our gratitude to our colleagues for their valuable discussions and technical support throughout this research.

Ethical Considerations

The authors strictly adhered to the highest standards of research integrity. The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and any other form of scientific misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

توسعه پایدار گردشگری مناطق ساحلی بوشهر از منظر تاب آوری اجتماعی

ایرج محبی زاده^۱، غلامرضا جعفری نیا^۲✉، حبیب پاسالار زاده^۳

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. رایانامه: iraj.mohebi@gmail.com
۲. نویسنده مسئول، دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. رایانامه: Jafarinia_reza@iaubushehr.ac.ir
۳. استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. رایانامه: Habib.pasalarzadeh@iaubushehr.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی،</p> <p>تاریخچه مقاله:</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۰۲</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۰۳</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۱۳</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۲۳</p> <p>کلیدواژه‌ها: استان بوشهر، تاب آوری اجتماعی، توسعه پایدار، گردشگری، مناطق ساحلی</p>	<p>هدف: گردشگری موجب افزایش آگاهی جوامع از شیوه‌های زندگی یکدیگر و در نتیجه نزدیکی فرهنگ‌های ملل مختلف شده است. این امر سبب می‌شود تا گردشگری اجتماعی به‌عنوان عاملی برای توسعه پایدار، رشدی سریع‌تر از میزان رشد گردشگری را در دنیا کسب کند. هدف این مقاله سنجش میزان تاب‌آوری اجتماعی مناطق ساحلی و اثرات آن بر توسعه پایدار گردشگری استان بوشهر می‌باشد.</p> <p>روش پژوهش: جامعه آماری شامل خبرگان حوزه گردشگری فعال در استان بوشهر به تعداد ۳۱۳ در سال ۱۴۰۳ بود. گردآوری داده‌های از طریق پرسشنامه توسعه پایدار گردشگری چویی و همکاران (۲۰۰۶) و پرسشنامه تاب‌آوری اجتماعی مناطق ساحلی برای گردشگری (۱۳۸۲) استفاده شد. آزمون‌های آماری در نرم‌افزارهای <i>Smart PLS</i> و <i>26 SPSS</i> انجام شد.</p> <p>یافته‌ها: نتایج نشان داد که تاب‌آوری اجتماعی مناطق ساحلی بر سطح توسعه پایدار گردشگری استان بوشهر تأثیر معناداری دارد. بدین شکل که ۳۷.۴ درصد از تغییرات توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی توسط تاب‌آوری اجتماعی تبیین می‌شود و این مقدار برای بُعد فرهنگی ۵۱/۳، زیست‌محیطی ۷۲/۹، اقتصادی ۶۱/۴ و اجتماعی ۳۲/۳ درصد می‌باشد. بیشترین بُعد تأثیرپذیر توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی بوشهر مربوط به بُعد زیست‌محیطی و بُعد اقتصادی بود.</p> <p>نتیجه‌گیری: با توجه به اینکه استان بوشهر، قابلیت‌ها و پتانسیل‌های مختلف گردشگری در مناطق ساحلی را در زمینه ورزش‌های آبی و ساحلی داراست، مدیران و برنامه‌ریزان بخش گردشگری استان و همچنین پژوهشگران و محققین بایستی اهتمام لازم را در جهت شکل‌گیری و توسعه این صنعت با برنامه‌ریزی و ایجاد استراتژی‌های مناسب از خود نشان دهند.</p>

استناد: محبی زاده، ایرج؛ جعفری نیا، غلامرضا و حبیب پاسالار زاده. (۱۴۰۴). توسعه پایدار گردشگری مناطق ساحلی بوشهر از منظر تاب آوری اجتماعی. پژوهش

های نوین در مطالعات علوم انسانی اسلامی، (ویژه نامه) ۴، ۱-۱۹. <https://doi.org/10.22034/api.2025.2062933.1345>

DOI: <https://doi.org/10.22034/api.2025.2062933.1345>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه لرستان.

مقدمه

امروزه توسعه گردشگری در کشورهای مختلف چه به لحاظ اقتصادی و چه از جنبه‌های اجتماعی و سیاسی مورد توجه همگان قرار گرفته است (نیک‌بین و کرمی، ۱۳۹۱). توسعه پایدار نقطه ایدئال صنعت گردشگری و بسیاری صنایع دیگر در قرن بیست و یکم است. این رویکرد از توسعه بر حفظ یکپارچگی و تنوع زیست‌محیطی، برآوردن نیازهای اساسی انسان، نگهداری منابع به‌منظور استفاده نسل‌های آتی و کاهش بی‌عدالتی تأکید دارد، بنابراین تأکید بر دید بلندمدت و توازن بین افراد، در نسل حاضر و بین انسان‌ها و سایر ارگانیسم‌ها در این نگرش وجود دارد. اگر توسعه پایدار یکی از اهداف عینی این عصر از صنعت گردشگری است، پس اندازه‌گیری عملکرد و اثرات جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و زیست‌محیطی آن در مقصدهای گردشگری، یک ضرورت است. در کشور ما نیز از مدت‌ها پیش، این مهم مورد توجه قرار گرفته بود. در مقابل نیز دیدگاه‌هایی دال بر وجود مانع توسعه گردشگری به لحاظ شرایط اجتماعی و سیاسی کشور وجود دارد (افجه، ۱۳۸۲). از این‌رو، گردشگری از نظر اجتماعی دارای اهمیت است. این امر در کوتاه‌مدت موجب اتحاد و پیوند بیشتر جوامع، اقوام، مذاهب و فرهنگ‌های مختلف شده است. به همین دلیل روز به روز بر اهمیت بُعد «عنصر اجتماعی» این صنعت افزوده می‌شود. گردشگری موجب افزایش آگاهی جوامع از شیوه‌های زندگی یکدیگر و در نتیجه نزدیکی جوامع مختلف شده و سبب می‌شود تا گردشگری اجتماعی به‌عنوان نزدیک‌ترین گونه به عنصر جامعه، رشدی سریع‌تر از میزان رشد گردشگری را در دنیا کسب کند. به‌عنوان مثال در کشور چین گردشگری بر حسب جوامع، نژاد و فرهنگ تقسیمات خاص خود را دارد و اتفاقاً یکی از جاذبه‌های گردشگری برای گردشگران، همین تنوع اجتماعی و فرهنگی و تقسیم‌بندی آن‌ها در قالب گروه‌های مختلف است تا جایی که دولت از این تنوع جوامع و استقلال فرهنگی استقبال و سعی می‌کند اغلب آن‌ها را جهت جذب گردشگران بیشتر حفظ کند. همچنین دولت چین امیدوار است که با هماهنگی‌های لازم بین اقوام و نژادهای گوناگون، وسیله رشد و توسعه اقتصادی آمایش سرزمین و وطن‌دوستی را نیز تشویق کند (نیک‌بین و کرمی، ۱۳۹۱). ولی به‌هرحال، این باور در حال تقویت است که گردشگری مرتبط با جوامع و فرهنگ، دارای اثرات دوگانه مثبت و منفی بر فرهنگ‌ها، جوامع و عادات محلی آن‌هاست (ایگل، ۲۰۲۴). محتوای منشور کنفرانس جهانی گردشگری پایدار در اسپانیا (۱۹۹۵)، مبتنی بر الزامات توسعه پایدار گردشگری است که تعدادی از الزامات اساسی مربوط به محیط‌زیست طبیعی و فرهنگی درباره شکنندگی اکوسیستم‌های بومی و جوامع میزبان، اتحاد و مشارکت تمامی افراد در آن مطرح شده است. همچنین توسعه پایدار به‌عنوان یک استراتژی برتر برای گردشگری و برنامه‌ریزی فعالیت‌های گردشگری به‌ویژه در خصوص مناطق در معرض خطر فرهنگی و طبیعی معرفی می‌شود (مدلیک، ۲۰۲۳). برخی از سودمندترین اثرات گردشگری بر جامعه میزبان شامل ایجاد اشتغال، تجدید حیات نواحی فقیر، بهبود زندگی اجتماعی و فرهنگی جامعه محلی و غیره می‌شود. درعین‌حال، گردشگری اثرات منفی زیان‌آوری را برای جامعه میزبان به همراه دارد (میسون، ۲۰۰۳: ۷۴).

انسان‌ها در برابر شرایط نامساعد، خطرها و ناملازمات معمولاً احساس بی‌پناهی می‌کنند و در بسیاری مواقع نیز سعی می‌کنند که در برابر خطرها و موقعیت ناگوار تحمل نمایند و نتایج غیرمنتظره‌ای به دست می‌آورند. توانایی اجرای این «جادوی رایج». اغلب در حوزه جامعه‌شناسی به‌عنوان انعطاف‌پذیری یا «تاب‌آوری» نام دارد. تاب‌آوری در جامعه‌شناسی به‌عنوان «فرایند کش‌کسانی و واکنش در مقابل ناملازمات» فرض می‌شود (محمودی، ۱۳۹۹). برخی معتقدند که تاب‌آوری را به‌عنوان روشی برای اندازه‌گیری توانایی فرد در مقابله با عوامل استرس‌زا و عواملی که سلامت روان فرد را تهدید می‌کند. افراد تاب‌آوری دارای رفتارهای خودشکانه نیستند. از نظر عاطفی آرام بوده و توانایی مقابله با شرایط ناگوار را دارند. تاب‌آوری مفهوم چند رشته‌ای است که ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، زیست‌محیطی، زیرساختی‌های کالبدی و فضایی را در برمی‌گیرد (حسینی و همکاران، ۱۳۹۹). تاب‌آوری اجتماعی به‌عنوان توانایی گروه‌ها یا جوامع برای مقابله با فشارها و

آشفتگی های بیرونی در مواجهه با تغییرات تحولات اجتماعی، سیاسی و محیطی و فرهنگی مطرح می شود که در این تحقیق نگارنده قصد دارد اثربخشی این نوع تاب آوری را در حوزه اجتماعی بر توسعه گردشگری مناطق ساحلی استان بوشهر بسنجد. از نگاه محققان حوزه تاب آوری جوامع شهری، پایه و اساس اصلی تاب آوری و پایداری کلیت یک جامعه در برابر بحران ها، فشارها و حوادث غیرمترقبه، در میزان تاب آوری اجتماعی آن جامعه نهفته است. به عبارتی دیگر تاب آور بودن یک جامعه به لحاظ ابعاد و مؤلفه های اجتماعی است که می تواند آن جامعه را به سوی تاب آوری در سایر ابعاد رهنمون ساخته و مسیر تحقق آن را هموار نماید. در همین زمینه تاب آوری اجتماعی به عنوان توانایی جوامع انسانی برای تحمل حوادث غیرمترقبه خارجی یا نابسامانی های موجود در زیرساخت های آن نظیر تغییرات محیطی، یا دگرگونی های شدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و همچنین توانایی این جوامع برای بازیابی و بازتوانی از چنین نابسامانی هایی تعریف می شود. به عبارت دیگر تاب آوری اجتماعی ظرفیت جامعه برای انطباق با تغییرات یا دگرگونی ها و حفظ رفتار سازگارانه بوده و زیربنای تاب آوری در ابعاد فرهنگی، مدیریتی، محیطی و کالبدی، سیاسی و اقتصادی است (فرزادبهباش، ۱۳۹۵: ۴۱).

توسعه گردشگری در مناطق ساحلی بخصوص در استان بوشهر که مستعد توسعه گردشگری در مناطق ساحلی می باشد نیاز به ارزیابی تاب آوری از جنبه های مختلف اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و زیست محیطی می باشد. در ابتدا علایق زیست محیطی بیشترین توجه را جلب کرده بود اما امروزه هر سه بعد از ارزش یکسانی برخوردارند. مدیریت گردشگری و توسعه آن در مناطق ساحلی در صورتی می تواند موفقیت آمیز باشد که ارتباط بین تاب آوری اجتماعی و توسعه گردشگری شناسایی شود. در این مطالعه سعی بر آن است تا به بررسی تاب آوری بعد اجتماعی از منظر توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی استان بوشهر پرداخته شود. هدف از این بررسی محک پایداری یا ناپایداری توسعه گردشگری در زمینه های اجتماعی و رشد و توسعه گردشگری در جامعه میزبان مناطق ساحلی استان بوشهر است. به عبارتی هدف پاسخگویی به این سؤالات است که آیا تاب آوری اجتماعی مناطق ساحلی بر توسعه گردشگری استان بوشهر تأثیر دارد؟ آیا خودتنظیمی اجتماعی، هیجان اجتماعی، توانمندی اجتماعی و مسئولیت پذیری اجتماعی به عنوان مؤلفه تاب آوری اجتماعی بر توسعه گردشگری استان بوشهر تأثیر دارد؟

ادبیات و مبانی نظری تحقیق

رشد فعالیت های گردشگری در مناطق ساحلی در دهه های اخیر با تأثیرگذاری عمیق بر بنیان های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، فرایند توسعه در حوزه مناطق ساحلی شهر بوشهر (محدوده مورد مطالعه این تحقیق)، را با چالش های جدی روبرو ساخته است. به طوری که در کنار منافع عمدتاً اقتصادی مجموعه ای از هزینه های اجتماعی و زیست محیطی و فرهنگی ناشی از رشد فعالیت های گردشگری در حوزه های گردشگری شهرستان نمایان شده است. یافته های اولیه نشان می دهد روند توسعه فعالیت های گردشگری در حوزه مورد مطالعه با تخریب منابع گردشگری و اثرات منفی بر ابعاد کالبدی، اجتماعی و فرهنگی جامعه میزبان گذاشته و از اصول توسعه پایدار گردشگری فاصله گرفته است. به عبارت دیگر به خاطر عدم برنامه راهبردی و نداشتن الگو و استراتژی خاص، روند ساخت و سازهای پراکنده فرم لجام گسیخته ای به منطقه داده که باعث تغییرات کاربری اراضی به صورت غیراصولی و پراکنده و تخریب چشم اندازهای منطقه شده است، نقش گردشگری به عنوان عامل محرک در حال تبدیل شدن به عامل مخرب در روند توسعه شهری شده است. این امر در تضاد با اصول توسعه پایدار گردشگری، به عنوان شاهدی بر روند ناپایداری توسعه حوزه مورد مطالعه، روند نامطلوب توسعه و افول کیفیت مقصد و افت بازارهای آتی آن را گوشزد می کند. بنابراین لازم است تا با شناخت توانمندی ها و محدودیت های موجود الگوها و استراتژی هایی تدوین گردد تا بتوان بیشترین بهره را از آن ها برد در عین حال که پایداری آن ها در جوانب مختلف نیز تضمین گردد (احمدیان و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۵).

پیشینه پژوهش مطالعات انجام شده در حوزه توسعه گردشگری می توان به مطالعات محمودی (۱۳۹۹) در مقاله ای با عنوان شناسایی، طبقه بندی و اولویت بندی معیارها و شاخص های تاب آوری اجتماعی در کشور اشاره کرد که بیان کردند که

بیان کردند که ۷ گروه معیار اجتماعی، مدیریتی - کالبدی، اقتصادی، فرهنگی، روان‌شناختی، معنوی و محیطی در قالب ۱۶ معیار اصلی، ۴۲ زیر معیار و ۳۷۹ شاخص شناسایی و طبقه‌بندی گردید. بیشترین شاخص‌ها متعلق به گروه معیارهای اجتماعی و مدیریتی - کالبدی است. ضرابی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان ارزیابی توسعه پایدار شهری با تأکید بر رویکرد تاب‌آوری در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر سندنجد) بیان کردند که میزان تاب‌آوری در محدوده ۳/۱۱ بوده و محدوده سکونتگاه‌های غیررسمی تاب‌آور نمی‌باشد. حسینی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل تاب‌آوری اجتماعی بر اساس شاخص‌های سرمایه اجتماعی در شهر تهران بیان کردند که هشت عامل برای تاب‌آوری اجتماعی از منظر سرمایه اجتماعی شامل عوامل ارزش‌ها و باورها مشترک، حس تعلق مکانی، آگاهی‌دهنده، مشارکت‌پذیری، شبکه‌های اجتماعی - نهادی مدیریت بحران، صمیمیت و مسئولیت‌پذیری، اعتماد اجتماعی و اعتمادسازی نهادی قائل شناسایی است. همچنین نیلور^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان دیدگاه‌های امیک از تاب‌آوری جامعه و توسعه گردشگری ساحلی بیان کردند که جوامع ساحلی از جمله جوامعی هستند که به سرعت در حال تغییر، از نظر نهادی پیچیده و از نظر فرهنگی متنوع هستند و در برابر تغییرات انسانی آسیب‌پذیرترین جوامع هستند. یوستیانان^۲ و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان مطالعه تحلیلی تأثیر احیای سواحل بر تاب‌آوری ملی بیان کردند که احیای سواحل تلاشی برای ایجاد یک زمین جدید در منطقه ساحلی است و با تهیه عوامل مهمی از جنبه‌های زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی-فرهنگی دنبال می‌شود. هر یک از جنبه‌ها نقش خود را در سیستم تاب‌آوری ملی در نتیجه احیاء تجزیه و تحلیل می‌کنند. گوناراتن و کرمر^۳ (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان تأثیر تاب‌آوری فرهنگی-اجتماعی بلندمدت سونامی ۲۰۰۴ بر بازماندگان سریلانکا بیان کردند که تاب‌آوری در افراد فرهنگ‌های جمع‌گرا به شدت تحت تأثیر عوامل اجتماعی است و درک تاب‌آوری را در این گروه در طول عمر آن‌ها فراهم می‌کند. مفاهیم مربوط به اطلاع‌رسانی تعاریف و تئوری فرهنگی مرتبط مورد بحث قرار می‌گیرد

با توجه به نتایج تحقیقاتی که در زمینه گردشگری صورت گرفته است، می‌توان اظهار کرد که در کشورهای مختلف جهان به نوعی به گردشگری ورزشی به عنوان یک صنعت خیلی مهم در چرخه اقتصادی کشور خود می‌نگرند. از طرفی با توجه به جمیع مطالب گفته شده و نظرات محققان در مورد گردشگری می‌توان اذعان داشت که با روند فعلی که در مباحث مربوط به گردشگری و رونق این صنعت در کشور وجود دارد بسترها و پتانسیل‌های خوبی برای طرح موضوع اکوتوریسم داخلی، بخصوص در مناطق ساحلی و آبی در طرح‌های اجرایی وجود دارد. از آنجایی کشور ایران نیز با داشتن بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر ساحل و دارای بودن آب و هوای چهار فصل بخصوص در مناطق ساحلی از این قاعده مستثنا نیست. بنابراین باید با انجام کارهای تحقیقاتی و پژوهشی به صورت علمی مشکلات موجود در جهت گسترش و توسعه گردشگری شناسایی شوند و نسبت به حل این مشکلات اقدام شود. تحقیقات انجام شده در زمینه انگیزش‌ها و عوامل مؤثر در افزایش گردشگران به مقصدهای مختلف نیز، تحقیقات مهمی در مناطق مختلف جهان انجام گردیده است که عوامل انگیزشی را به خوبی شناسایی و مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند که لازم است در برنامه‌های توسعه این صنعت در کشور نیز مورد توجه قرار گیرند. به طور کلی مرور ادبیات تحقیق، خصوصاً تحقیقات انجام شده در خارج از کشور نشان می‌دهد که تحقیقات فراوانی در خصوص گردشگری از دیدگاه‌های مختلف و خصوصاً جهت شناخت استراتژی‌های توسعه انجام گرفته که می‌توان به اهمیت توسعه این حوزه در کشورهای مختلف پی برد. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان به عوامل مهمی که در این پژوهش‌ها برای رشد و توسعه صنعت گردشگری در کشورهای مختلف مورد توجه قرار گرفته پی برد که در آن‌ها بر ضرورت مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح تعیین اهداف و استراتژی بازاریابی، انجام تحقیقات و پژوهش‌های منسجم و بنیادی، توسعه زیرساخت‌ها، شناخت پتانسیل‌ها و توسعه آن‌ها، بررسی انگیزش‌ها و آموزش تأکید گردیده است.

روش پژوهش

پژوهش از نظر هدف کاربردی، و از لحاظ ماهیت تحقیق همبستگی- توصیفی می باشد. بر اساس نوع داده‌هایی که جمع‌آوری و تحلیل شد، تحقیقی کمی است. جامعه آماری تحقیق مذکور کلیه خبرگان اجتماعی- فرهنگی فعال در زمینه توسعه گردشگری (شهر بوشهر) به تعداد ۱۶۸۶ نفر بود که با توجه به فرمول کوکران ۳۱۳ نفر برای نمونه به روش تصادفی انتخاب شدند. در روش تحقیق از پرسشنامه توسعه پایدار گردشگری و پرسشنامه تاب‌آوری اجتماعی استفاده شد. پرسشنامه توسعه پایدار گردشگری توسط چویی و همکاران (۲۰۰۶) در قالب ۲۰ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت در چهار بعد فرهنگی، زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی طراحی و اعتبار یابی شده است (زمانی و همکاران، ۱۳۹۰). پرسشنامه تاب‌آوری اجتماعی مناطق ساحلی برای گردشگری توسط محققین مختلف حوزه جامعه‌شناسی در قالب ۴۰ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت در ابعاد خودتنظیمی اجتماعی (گویه شماره ۱ تا ۱۰)، توانمندی اجتماعی (گویه شماره ۱۱ تا ۲۰)، هیجان اجتماعی (گویه شماره ۲۱ تا ۳۰) و مسئولیت‌پذیری (گویه شماره ۳۱ تا ۴۰) برای متغیر تاب‌آوری اجتماعی استفاده شد که روایی و پایایی آن نیز مورد آزمون قرار گرفت.

برای بررسی روابط علی بین متغیرها به صورت منسجم کوشش‌های زیادی در دهه اخیر صورت گرفته است. یکی از این روش‌ها برای انجام تحلیل عاملی تأییدی، معادلات ساختاری یا تحلیل چند متغیری با متغیرهای مکنون است. مدل‌سازی معادله ساختاری یک تکنیک تحلیل چند متغیری بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری و به بیان دقیق‌تر بسط مدل خطی کلی است که به پژوهشگر امکان می‌دهد مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به گونه‌ای هم‌زمان مورد آزمون قرار می‌دهد. در این پژوهش برای پاسخ به فرضیه‌های اصلی تحقیق از مدل معادلات ساختاری استفاده شده است. هم‌چنین مدل نهایی تحقیق با استفاده از شاخص‌های نکوتی نرم‌افزار Smart PLS برازش می‌شود.

یافته‌ها

جهت مقایسه میانگین متغیرهای مورد بررسی آزمون تی مستقل تک نمونه‌ای استفاده شده که نتایج آن شرح جدول (۱) می‌باشد.

جدول ۱. نتایج آزمون تی تست تک نمونه‌ای

متغیر	t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	انحراف از میانگین	تفاوت میانگین	تفاوت در سطح معنی‌داری ۹۵ درصد	
						پایین	بالا
تاب‌آوری اجتماعی	۱۰۰.۲۶۴	۳۱۲	۰.۰۰۰	۱.۳۹۴	۱۳۹.۷۴۱	۱۳۷.۰۰	۱۴۲.۴۸
خودتنظیمی اجتماعی	۸۲.۳۷۷	۳۱۲	۰.۰۰۰	۱.۶۹۹	۱۳۹.۹۴۹	۱۳۶.۶۱	۱۴۳.۲۹
هیجان اجتماعی	۷۹.۶۱۶	۳۱۲	۰.۰۰۰	۱.۸۳۴	۱۴۶.۰۳۲	۱۴۲.۴۲	۱۴۹.۶۴
توانمندی اجتماعی	۶۴.۸۰۵	۳۱۲	۰.۰۰۰	۲.۱۰۹	۱۳۶.۷۰۳	۱۳۲.۵۵	۱۴۰.۸۵
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۴۹.۴۷۲	۳۱۲	۰.۰۰۰	۲.۷۵۵	۱۳۶.۲۸۱	۱۳۰.۸۶	۱۴۱.۷۰
توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی	۹۲.۶۷۵	۳۱۲	۰.۰۰۰	۱.۴۵۹	۱۳۵.۱۸۲	۱۳۲.۳۱	۱۳۸.۰۵
بعد فرهنگی	۸۷.۸۸۹	۳۱۲	۰.۰۰۰	۱.۶۱۷	۱۴۲.۰۹۶	۱۳۸.۹۱	۱۴۵.۲۸
بعد زیست محیطی	۶۱.۲۷۴	۳۱۲	۰.۰۰۰	۲.۱۷۷	۱۳۳.۴۰۶	۱۲۹.۱۲	۱۳۷.۶۹
بعد اقتصادی	۶۵.۱۶۹	۳۱۲	۰.۰۰۰	۲.۰۳۳	۱۳۳.۵۱۱	۱۲۸.۵۱	۱۳۶.۵۱
بعد اجتماعی	۵۷.۴۰۸	۳۱۲	۰.۰۰۰	۲.۳۱۲	۱۳۲.۷۱۶	۱۲۸.۱۷	۱۳۷.۲۶

در قسمت نتایج، میانگین نمونه و انحراف معیار نمونه و میزان خطا معیار میانگین را نشان می‌دهد. هم‌چنین در جدول میزان تی محاسبه شده، درجه آزادی و سطح معنی‌داری را نشان می‌دهد. مهم‌ترین مطلب در این جدول میزان سطح

معنی‌داری می‌باشد که چون این میزان از $0/05$ کوچک‌تر می‌باشد با اطمینان 95% تفاوت آماری معنی‌دار بین میانگین‌های واقعی و مفروض وجود دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت که میانگین متغیرهای تحقیق دارای تفاوت معنی‌داری با یکدیگر می‌باشند.

در ارتباط با بحث تحلیل مسیر و بحث برآزش مدل نیز، بخش اندازه‌گیری مدل بر مبنای مقادیر بارهای عاملی، پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ، روایی همگرا و واگرا مورد بررسی و تأیید قرار گیرد.

جدول ۲. مقادیر پایایی ترکیبی، کرونباخ و پایایی همگون و میانگین واریانس مدل

میانگین واریانس استخراج شده (AVE)	پایایی ترکیبی	ضریب پایایی همگون (rho)	آلفای کرونباخ	
۰.۵۶۱	۰.۹۰۷	۰.۹۰۶	۰.۸۸۷	توسعه پایدار گردشگری
۰.۶۰۵	۰.۹۳۸	۰.۹۳۲	۰.۹۲۶	بعد اجتماعی
۰.۵۴۵	۰.۸۸۵	۰.۸۹۷	۰.۸۶۵	بعد اقتصادی
۰.۵۷۰	۰.۹۲۹	۰.۹۱۹	۰.۹۱۳	بعد زیست محیطی
۰.۵۲۷	۰.۸۷۶	۰.۸۷۸	۰.۸۴۷	بعد فرهنگی
۰.۶۰۲	۰.۹۲۳	۰.۹۴۰	۰.۹۱۶	تاب آوری اجتماعی
۰.۶۲۹	۰.۹۴۴	۰.۹۴۵	۰.۹۳۲	توانمندی اجتماعی
۰.۶۰۶	۰.۸۷۰	۰.۸۴۵	۰.۸۳۵	خودتنظیمی اجتماعی
۰.۷۶۹	۰.۹۷۱	۰.۹۶۷	۰.۹۶۶	مسئولیت پذیری اجتماعی
۰.۵۷۴	۰.۹۳۰	۰.۹۴۷	۰.۹۱۷	هیجان اجتماعی

پایایی ترکیبی یا روایی همگرا زمانی وجود دارد که پایایی ترکیبی از $0/7$ بزرگ‌تر باشد. همچنین پایایی ترکیبی باید از میانگین واریانس استخراج شده بزرگ‌تر باشد. در این صورت هر شرط روایی همگرا وجود خواهد داشت. پایایی ترکیبی با استفاده از فرمولی که توسط یورسکاگ ارائه شده نیز قابل محاسبه است. ضریب پایایی همگون (rho) نیز برای سنجش پایایی درونی سازه‌ها است. همچنان که چین (۱۹۹۸) معتقد است ضریب Rho نسبت به آلفای کرونباخ از اطمینان بیشتری برخوردار است. به ضریب Rho گاهی ضریب دایلون-گولداشتین نیز گفته می‌شود. مقدار این ضریب باید بیش از $0/7$ باشد. مقادیر آلفای کرونباخ نیز باید بیش از $0/7$ و مقادیر میانگین واریانس استخراج شده باید بیشتر از $0/5$ باشد تا مورد تأیید قرار گیرد، که طبق جدول (۲) همه این ضرایب برای متغیرهای تحقیق در سطح مورد قبول نسبت به حداقل قرار دارند. در جدول (۳) مقادیر آماره تی، F^2 ، R^2 و Q^2 به جهت بیان ساختار مدل بیان شده است:

جدول ۳. مقادیر آماره تی، F^2 ، R^2 و Q^2 به جهت بیان ساختار مدل

Q^2	R^2		F^2	آماره t	
	R^2 تعدیل شده	R^2			
۰.۲۹۶	۰.۹۹۵	۰.۹۹۵	۵۸۵۹	۹۶۱۲	تاب آوری اجتماعی
۰.۰۸۸	۰.۵۸۹	۰.۵۸۸	۱.۴۳۲	---	توسعه پایدار گردشگری
۰.۲۴۸	۰.۳۷۱	۰.۳۷۳	۰.۵۹۶	---	بعد اجتماعی
۰.۲۲۴	۰.۵۹۷	۰.۵۹۶	۱.۴۸۰	---	بعد اقتصادی
۰.۳۷۳	۰.۷۰۳	۰.۷۰۲	۲.۳۷۱	---	بعد زیست محیطی
۰.۰۷۴	---	---	۱۷۸۰۷	۱۵۰۰۸	توانمندی اجتماعی
۰.۲۵۷	---	---	۷.۷۰۴	۱۰۶۰۹	خودتنظیمی اجتماعی
۰.۴۲۶	---	---	۳۶۶۰۲	۳۴.۲۱۹	مسئولیت پذیری اجتماعی
۰.۰۰۴	---	---	۱۰۰۰۴۱	۹.۳۳۹	هیجان اجتماعی

همان طور که در جدول (۳) مشاهده می شود مقادیر آماره تی برای تمامی متغیرها از مقدار $1/96$ بزرگ تر است و در سطح $0/05$ معنی دار می باشد و با توجه به مقادیر R^2 قابل ذکر است که در بین متغیرها بیشترین تأثیر مربوط به تاب آوری اجتماعی است.

همچنین مقدار آماره Q^2 (استون-گیسر^۱) که قدرت پیش بینی مدل در سازه های درونزا را مشخص می کند. مدل هایی که دارای برازش ساختاری قابل قبول هستند، باید قابلیت پیش بینی متغیرهای درونزای مدل را داشته باشند. بدین معنی که اگر در یک مدل، روابط بین سازه ها به درستی تعریف شده باشند، سازه ها تأثیر کافی بر یکدیگر گذاشته و از این راه فرضیه ها به درستی تأیید شوند. نتایج این آزمون در جدول (۳) نشان داده شده است. هنسلر و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار $0/15$ ، $0/35$ و $0/5$ را به عنوان مقادیر قدرت پیش بینی کم، متوسط و قوی تعیین نموده اند. این مقدار برای تمامی متغیرها دارای قدرت پیش بینی متوسط تا قوی بود که متوسط و قوی بودن این مقادیر نشان دهنده تناسب پیش بینی برای این سازه ها می باشد که بیشترین قدرت پیش بینی در مدل برای بحث توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی مربوط به مؤلفه مسئولیت پذیری اجتماعی از مؤلفه های تاب آوری اجتماعی است. معیارهای نیکویی برازش مدل پژوهش نیز به شرح جدول ۴ ارائه شدند.

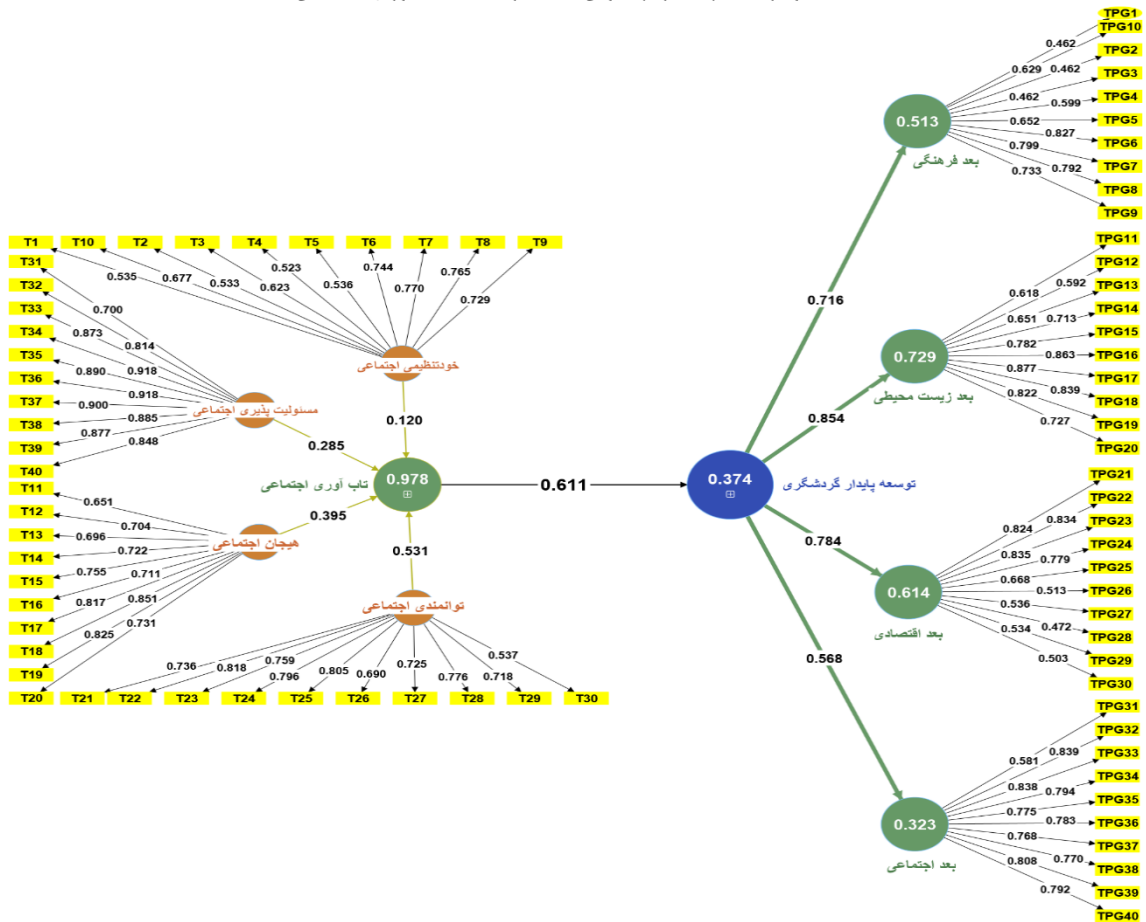
جدول ۴. معیارهای نیکویی برازش مدل پژوهش

متغیرها	محدوده قابل قبول	مقدار مشاهده شده	نتیجه
SRMR	کمتر از $0/08$ (Hu & Bentler, 1999)	$0/049$	برازش مناسب
d-ULS	کمتر از $0/95$ (Henseler et al, 2015)	$0/465$	برازش مناسب
d-G1	کمتر از $0/95$ (Henseler et al, 2015)	$0/596$	برازش مناسب
d-G2	کمتر از $0/95$ (Henseler et al, 2015)	$0/439$	برازش مناسب
Chi-square	بیشتر از $1/96$ (Hu & Bentler, 1999)	۲۷۵۴.۵۲۳۱	برازش مناسب
NFI	بیشتر از $0/25$ (Bonett & Bentler, 1999)	$0/594$	برازش مناسب

جدول (۴) شاخص های برازش مدل پژوهش را نشان می دهند. با توجه به مقادیر به دست آمده، داده های جمع آوری شده برای اندازه گیری متغیرهای پنهان از کفایت و برازش لازم برخوردارند و در نتیجه، نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش، قابل اتکا و مورد اعتماد می باشد.

در ادامه نیز برای سنجش اینکه تاب آوری اجتماعی مناطق ساحلی بر سطح توسعه گردشگری استان بوشهر تأثیر معناداری دارد یا خیر، مدل تحلیل مسیر ارائه شد که ضرایب رگرسیونی استاندارد مدل پژوهش در نمودار (۱) نمایش داده شده است:

نمودار ۱. ضرایب رگرسیونی استاندارد مدل تاب آوری اجتماعی

با توجه به مدل برازش داده شده فوق ضریب رگرسیونی استاندارد شده تأثیر تاب آوری اجتماعی مناطق ساحلی بر توسعه گردشگری به عنوان متغیر وابسته برابر با ۰.۶۱۱ بوده است که به صورت ریز شده ضریب رگرسیونی مربوط به مولفه های آن شامل خودتنظیمی اجتماعی، هیجان اجتماعی، توانمندی اجتماعی و مسئولیت پذیری اجتماعی به ترتیب برابر با ۰.۷۱۶، ۰.۸۵۴، ۰.۷۸۴ و ۰.۵۶۸ محاسبه شد. مقدار ضریب تعیین (R^2) برای متغیر توسعه پایدار گردشگری ۰.۳۷۴ می باشد که معادل آن بدین شکل است که تاب آوری اجتماعی- فرهنگی از طریق مولفه های تعریف شده آنها توانسته است میزان ۳۷.۴ درصد از تغییرات توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی را تبیین کند که میزان این تأثیر بر روی ابعاد مختلف توسعه شامل بعد فرهنگی، زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی نیز به ترتیب برابر با ۰.۵۱۳، ۰.۷۲۹، ۰.۶۱۴ و ۰.۳۲۳ محاسبه شده است که به ترتیب برابر با ۵۱.۳ درصد، ۷۲.۹ درصد، ۶۱.۴ درصد و ۳۲.۳ درصد می باشد عبارتی این متغیرها با مقدار ضرایب تعیین بیان شده توسط متغیرهای تأثیرگذار بر آن یعنی تاب آوری اجتماعی و مولفه های آن بیان شده است که بیشترین بعد تأثیرپذیر توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی بوشهر مربوط به بعد زیست محیطی بود

با توجه به مدل برازش داده شده فوق ضریب رگرسیونی استاندارد شده و سطح معنی داری به دست آمده مشخص می شود که تأثیر همه مؤلفه ها از جانب متغیر تاب آوری اجتماعی بر متغیر وابسته (توسعه گردشگری) و همچنین مؤلفه های آن معنی دار است. به عبارتی نتایج آزمون نشان داد که مؤلفه های متغیر مستقل تاب آوری اجتماعی فرهنگی به طور مستقیم بر متغیر توسعه پایدار گردشگری (وابسته) و مؤلفه های آن مؤثر است و جهت این اثربخشی با توجه به علامت مثبت ضرایب رگرسیونی در مدل ایجاد شده، از نوع سازنده و مستقیم می باشد، بدین معنی که با بهبود وضعیت تاب آوری اجتماعی در مناطق میزان توسعه پایدار گردشگری در چهار بعد مطرح شده شامل ابعاد فرهنگی، زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی افزایش و بهبود

خواهد یافت. در ارتباط با نقش غیرمستقیم مربوط به مؤلفه های متغیرهای تاب آوری اجتماعی با استفاده از منون بوت استرپینگ و داده های اثر غیرمستقیم ویژه در نرم افزار اسمارت پی ال اس نسخه ۴ استفاده شد که نتایج در جدول زیر نمایش داده شده است.

جدول ۵. مقادیر اثر متغیر مؤلفه های تاب آوری اجتماعی بر توسعه پایدار گردشگری

متغیر مستقل	مؤلفه اثرگذار	مؤلفه های متغیر وابسته	نمونه اصلی	میانگین نمونه	انحراف استاندارد	آماره t	P Values
تاب آوری اجتماعی	تاب آوری اجتماعی	توسعه پایدار گردشگری	۰/۶۱۱	۰/۶۳۹	۰/۰۵۱	۱۲/۰۹۸	۰/۰۰۰
		بعد اجتماعی	۰/۳۴۷	۰/۳۵۶	۰/۰۵۰	۷/۰۰۱	۰/۰۰۰
		بعد اقتصادی	۰/۴۷۹	۰/۴۹۶	۰/۰۴۴	۱۰/۸۷۵	۰/۰۰۰
		بعد زیست محیطی	۰/۵۲۲	۰/۵۳۶	۰/۰۴۶	۱۱/۲۴۴	۰/۰۰۰
	توسعه پایدار گردشگری	بعد فرهنگی	۰/۴۲۸	۰/۴۵۰	۰/۰۴۴	۱۰/۰۰۲	۰/۰۰۰
		توسعه پایدار گردشگری	۰/۳۳۵	۰/۳۳۴	۰/۰۲۶	۱۲/۲۹۶	۰/۰۰۰
		بعد اجتماعی	۰/۱۸۵	۰/۱۸۹	۰/۰۲۵	۷/۳۶۷	۰/۰۰۰
		بعد اقتصادی	۰/۲۵۵	۰/۲۶۲	۰/۰۲۲	۱۱/۵۳	۰/۰۰۰
	توسعه پایدار گردشگری	بعد زیست محیطی	۰/۲۷۷	۰/۲۸۴	۰/۰۲۳	۱۲/۳۰۲	۰/۰۰۰
		بعد فرهنگی	۰/۲۳۳	۰/۲۳۹	۰/۰۲۱	۱۱/۲۳۳	۰/۰۰۰
		توسعه پایدار گردشگری	۰/۰۷۳	۰/۰۷۶	۰/۰۱۴	۵/۲۷۶	۰/۰۰۰
		بعد اجتماعی	۰/۰۴۲	۰/۰۴۳	۰/۰۰۹	۴/۶۴۷	۰/۰۰۰
	توسعه پایدار گردشگری	بعد اقتصادی	۰/۰۵۷	۰/۰۵۹	۰/۰۱۱	۵/۲۳۶	۰/۰۰۰
		بعد زیست محیطی	۰/۰۶۲	۰/۰۶۴	۰/۰۱۲	۵/۱۸۵	۰/۰۰۰
		بعد فرهنگی	۰/۰۵۲	۰/۰۵۴	۰/۱۰	۵/۰۱۳	۰/۰۰۰
		توسعه پایدار گردشگری	۰/۱۷۴	۰/۱۷۸	۰/۰۲	۸/۹۰۲	۰/۰۰۰
	توسعه پایدار گردشگری	بعد اجتماعی	۰/۰۹۹	۰/۱۰۱	۰/۰۱۷	۵/۷۱۱	۰/۰۰۰
		بعد اقتصادی	۰/۱۳۶	۰/۱۴۰	۰/۰۱۶	۸/۴۰۳	۰/۰۰۰
		بعد زیست محیطی	۰/۱۴۹	۰/۱۵۱	۰/۰۱۷	۹/۰۰۶	۰/۰۰۰
		بعد فرهنگی	۰/۱۲۵	۰/۱۲۷	۰/۰۱۴	۸/۶۶۴	۰/۰۰۰
توسعه پایدار گردشگری	توسعه پایدار گردشگری	۰/۲۴۲	۰/۲۴۷	۰/۰۳۲	۷/۶۱۷	۰/۰۰۰	
	بعد اجتماعی	۰/۱۲۷	۰/۱۴۰	۰/۰۲۳	۶/۰۰۳	۰/۰۰۰	
	بعد اقتصادی	۰/۱۸۹	۰/۱۹۴	۰/۰۲۶	۷/۲۱۸	۰/۰۰۰	
	بعد زیست محیطی	۰/۲۰۶	۰/۲۱۱	۰/۰۲۹	۷/۰۷۵	۰/۰۰۰	
توسعه پایدار گردشگری	بعد فرهنگی	۰/۱۷۳	۰/۱۷۷	۰/۰۲۶	۶/۶۸۹	۰/۰۰۰	

بر اساس ضرایب استاندارد و مقادیر بحرانی ارائه شده در جدول (۵) همه مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم اثربخشی جمعی مؤلفه های مربوط به تاب آوری اجتماعی، معنی دار هستند ($p \leq 0/001$). لذا همه فرضیه ها با در نظرگیری نقش ترکیبی مؤلفه ها، تأیید می شود.

نتیجه گیری

نتایج یافته ها نشان داد که تاب آوری اجتماعی مناطق ساحلی بر سطح توسعه گردشگری استان بوشهر تأثیر معناداری دارد. ضریب رگرسیونی استاندارد شده تأثیر تاب آوری اجتماعی مناطق ساحلی بر توسعه گردشگری به عنوان متغیر وابسته برابر با ۰.۶۱۱ بوده است که به صورت ریز شده ضریب رگرسیونی مربوط به مؤلفه های آن شامل خودتنظیمی اجتماعی، هیجان اجتماعی، توانمندی اجتماعی و مسئولیت پذیری اجتماعی به ترتیب برابر با ۰.۷۱۶، ۰.۸۵۴، ۰.۷۸۴ و ۰.۵۶۸ محاسبه شد. مقدار ضریب تعیین (R^2) برای متغیر توسعه پایدار گردشگری ۰.۳۷۴ می باشد که معادل آن بدین شکل است که تاب آوری اجتماعی از طریق مؤلفه های تعریف شده آنها توانسته است میزان ۳۷.۴ درصد از تغییرات توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی را تبیین کند که میزان این تأثیر بر روی ابعاد مختلف توسعه شامل بُعد فرهنگی، زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی نیز به ترتیب برابر با ۰.۵۱۳، ۰.۷۲۹، ۰.۶۱۴ و ۰.۳۲۳ محاسبه شده است که به ترتیب برابر با ۵۱.۳ درصد، ۷۲.۹ درصد، ۶۱.۴ درصد و ۳۲.۳ درصد می باشد، به عبارتی این متغیرها با مقدار ضرایب تعیین شده توسط متغیرهای تأثیرگذار بر آن یعنی تاب آوری اجتماعی و مؤلفه های آن بیان شده است که بیشترین بُعد تأثیرپذیر توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی بوشهر مربوط به بُعد زیست محیطی بود و جهت این اثربخشی با توجه به علامت مثبت ضرایب رگرسیونی در مدل ایجاد شده، از نوع سازنده و مستقیم می باشد، بدین معنی که با بهبود وضعیت تاب آوری اجتماعی در مناطق توسعه پایدار گردشگری در چهار بُعد مطرح شده شامل ابعاد فرهنگی، زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی افزایش و بهبود خواهد یافت. پس در نهایت این فرضیه که تاب آوری اجتماعی مناطق ساحلی بر سطح توسعه گردشگری استان بوشهر تأثیر معناداری دارد با سطح اطمینان ۰.۹۵ مورد تأیید قرار گرفت.

نتایج به دست آمده با نتایج مطالعات باصولی و جباری (۱۴۰۰)، محمودی (۱۳۹۹)، ضرابی و همکاران (۱۳۹۹)، حسینی و همکاران (۱۳۹۹)، نیک بین و کرمی (۱۳۹۱)، نیلور و همکاران (۲۰۲۱) و یوستیانو و همکاران (۲۰۲۱)، همخوانی دارد. همچنین این که احمدیان و همکاران (۱۳۹۳) بیان کردند که توسعه گردشگری به سطح مشخصی از مؤلفه های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نیاز دارد تا بتواند یک ابزار موفق توسعه پایدار باشد و اینکه جوامع را پایدار نگه دارد. با توجه به ادبیات تحقیق و بررسی پژوهش های نظریه پردازان مختلف، ترکیبی از عوامل تشکیل دهنده مؤلفه های اجتماعی در نظر گرفته شد، میان این عوامل کلیدی وابستگی متقابلی وجود دارد، هر یک به گونه ای خاص بر یکدیگر اثرگذار هستند. در این پژوهش رابطه ی این عوامل با توسعه پایدار گردشگری در غالب مدلی مفهومی بیان شد. یافته های حاصل از مدل تأیید شده مؤید رابطه معنادار متغیرهای مکنون مورد مطالعه (تاب آوری اجتماعی و توسعه پایدار گردشگری در مناطق) می باشد. در واقع می توان گفت مؤلفه های تاب آوری اجتماعی نگرش ساکنان و میزان حمایت آنان از توسعه پایدار گردشگری را تحت تأثیر قرار می دهند. در تبیین نتایج یافته های این پژوهش می توان بیان کرد که گردشگری یکی از صنایع بزرگی است که در ده های اخیر قرن بیستم به شدت مورد توجه کشورهای مختلف قرار گرفت و این صنعت را به یکی از بزرگ ترین صنایع جهان بدل کرده است. اهمیت این صنعت، وجود مطالعات همه جانبه و به روز را ضرورت می بخشد که از آن میان مطالعه تأثیر تاب آوری اجتماعی با توجه به نیاز امروز جهانیان، یکی از آنهاست. تاب آوری اجتماعی فرصت های پیش روی افراد را گسترش می دهد. تاب آوری از جمله زیربناهای توسعه است که نه تنها به عنوان عاملی برای رشد حوزه های مختلف از جمله گردشگری و بحث توسعه پایدار است، بلکه به عنوان وسیله ای برای دستیابی به یک زندگی رضایت بخش تر از لحاظ معنوی، اخلاقی، عاطفی و فکری باید در نظر گرفت. میزان توسعه گردشگری در مناطق مختلف با توجه به سطح تاب آوری اجتماعی متفاوت است. این تفاوت دلایل متعددی دارد که یکی از آنها میزان علاقه مندی برنامه ریزان و دولتمردان به ارائه جلوه های اجتماعی شهرهایشان در قالب سیاست های چند فرهنگی می باشد. این موضوع بزرگ ترین دلیل برای ارائه راهکارهای توسعه گردشگری در این زمینه می باشد. چراکه هیچ دولتی بدون وجود این سیاست ها نمی تواند مظاهر اجتماعی و فرهنگی خویش را به نمایش گذارد. در واقع رویکرد سیاست های فرهنگی یک کشور به مثابه کلیتی است که دیگر شاخص های تاب آوری اجتماعی را در برمی گیرد.

نتایج نشان داد که مناطق ساحلی از جمله شهر بوشهر به دلیل وضعیت فاکتورهای اجتماعی نظیر مسئولیت پذیری اجتماعی، توانمندی اجتماعی و بحث خودتنظیمی نیازمند برنامه ریزی سازنده به لحاظ عمرانی و جامعه شناختی می باشد. شهر بوشهر با وجود تنوع قومیتی و مسافران، دیگر در هم جوش محل اجتماع فرهنگ های مختلف کشور است. این شهر که در مهر و موم های گذشته تلاش ها و اقدامات گسترده ای در حوزه سواحل به لحاظ زیرساخت های عمرانی داشته است، توانسته با ارائه جلوه های اجتماعی و فرهنگی خود به الگوی شهرهای هم جوار تبدیل شود. آنچه گواه این موضوع است، وضعیت سواحل دریایی شهر بوشهر می باشد. در این سایت به جاذبه های گردشگری اشاره می کند که فرهنگ و عرف های مختلف جامعه محلی شهر بوشهر را توأمان دربر می گیرد. این موضوع تا حدی ملموس است که به جرئت می توان گفت که تمامی بخش های گردشگری این شهر با سطح اجتماعی و فرهنگی عجین است و مسائل اجتماعی و فرهنگی و جزء لاینفک، گردشگری و توسعه پایدار است. این قرارگیری فرهنگ های جامعه محلی مختلف و مسائل اجتماعی کنار هم و احترام به هر یک مرهون سیاست های فرهنگی و اجتماعی است. اینکه مباحث اجتماعی و فرهنگی خود به عنوان بزرگ ترین جاذبه گردشگری استفاده می کند، همگی در سایه همین سیاست هاست و نیاز است که برنامه های توسعه ای با سیاست های فرهنگی و اجتماعی مناطق در سال هایتمادی و در یک مسیر مشخص قرار داشته باشد چرا که از این روست که شاهد رشد فزاینده ی گردشگری و توسعه پایدار خواهیم بود.

با توجه به اینکه ایران و بخصوص استان بوشهر دارای سواحل زیبا و پتانسیل های طبیعی و جاذبه های سیاحتی بسیار و از طرفی برخورداری از ظرفیت بالای فعالیت های اقتصادی به عنوان استانی توانمند در آماده سازی شرایطی مطلوب برای علاقه مندان است و با توجه به اینکه از ظرفیت و قابلیت مناسبی برای برگزاری انواع مسابقات آبی و ساحلی برخوردار می باشد، می تواند به عنوان قطبی مهم در صنعت توریسم به معنای عام و توریسم ورزشی در معنای خاص آن تلقی گردد و به واسطه نیاز روحی روانی انسان امروزی به تفریح در مناطق مختلف طبیعی و بخصوص ورزش هایی که در سواحل دریا صورت می گردد، با یک برنامه ریزی حساب شده ضمن بهره گیری از استعداد مناطق مختلف استان و لحاظ کردن شرایط مختلف می توان در پیشبرد اهداف اقتصادی و اشتغال زایی گام برداشت و هم محیط مناسبی برای گردشگران به وجود آورد و همچنین بهبود زیرساخت ها را فراهم کند. با توجه به افزایش منابع طبیعی، وضعیت ساحل نوردی نیز افزایش می یابد و برخورداری از منابع طبیعی مناسب می تواند باعث جذب گردشگر و توسعه گردشگری ورزشی در استان شود. فضاهای ساحلی و دریایی موجود در استان، مناظر طبیعی و پوشش گیاهی خاص در بعضی از نقاط سواحل در سطح استان، وجود جانوران باقابلیت زندگی در مناطق ساحلی و حتی خشکی استان، شرایط آب و هوایی مناسب که در فصل زمستان دارای دمای مناسب، چشم اندازهای طبیعی در جزایر استان و حتی آسمان شب در سواحل به جهت رصد ستارگان همه از جاذبه های متنوع و جزء لاینفک منابع طبیعی این اقلیم ساحلی می باشند. می توان با برنامه ریزی درست و هدفمند باعث استفاده بهینه از این منابع طبیعی خدادادی شد.

این در حالی است که توسعه گردشگری همواره با آسیب رساندن به محیط زیست همراه بوده است. این تخریب ها می تواند منجر به از دست دادن منابع شود و سبب تضاد منافع بین ذینفعان مختلف شود. بدین منظور باید برنامه ریزی های مناسبی برای توسعه پایدار گردشگری در یک مقصد خاص صورت پذیرد. از جمله روش هایی که می توان به وسیله آن با صرف هزینه کمتر و به نحو بسیار مؤثرتر به این هدف نائل شد، کمک گرفتن از جامعه محلی می باشد. بر همین اساس در این مقاله سعی بر بررسی امکان دستیابی به توسعه پایدار با استفاده از تاب آوری اجتماعی موجود بین ساکنین مناطق ساحلی انجام گرفت. گردشگری باوجود رشد فراوانی که در دهه های اخیر در کل دنیا داشته، باز هم در کشورهای درحال توسعه ای همچون ایران، نتوانسته پیشرفت چشمگیری داشته باشد. جدای از در نظر گرفتن دلایل این عقب ماندگی، آنچه در این رساله به عنوان بزرگ ترین محدودیت وجود داشته، محدودیت در منابع اطلاعاتی است. درست است که پژوهش ها، مقالات و کتب بسیاری درباره این صنعت نوشته شده است، ولی در این میان، سهم کشور ایران بسیار ناچیز است. این موضوع در سازمان گردشگری آن به وضوح به چشم می خورد. منابع اطلاعاتی در زمینه ی گردشگری ایران بسیار محدود بوده و اطلاعات اشتباه و حتی

متناقض با هم را منتشر می‌کنند و هیچ دسته‌بندی اطلاعاتی در این باره وجود ندارد. این موضوع به لحاظ استفاده داده‌های ثانویه در این مقاله به شدت مورد توجه است، چراکه داده‌های مربوط به گردشگری ایران به‌سختی قابل دسترسی است و نمی‌توان از صحت آن‌ها مطمئن بود. با این حال بر اساس آمارها و اطلاعات رسمی موجود، این پژوهش شکل گرفته است. علاوه بر آنچه ذکر گردید، کمبود منابع علمی شامل کتب، مقالات و پژوهش‌های ملی در رابطه با موضوع پژوهش نیز یکی دیگر از محدودیت‌های این تحقیق است. از این رو سعی شد که بر مبنای منابعی که بیشترین قرابت موضوعی با این پژوهش را دارد استفاده شود. البته باید خاطر نشان کرد که چنین پژوهشی در کشورهای دیگر نیز کمتر مورد توجه قرار گرفته و یا به دلایل سیاسی (سیاست‌های چند فرهنگی یک کشور) منابع قابل توجهی وجود ندارد. لذا در این مقاله سعی شد که با تمام محدودیت‌های پیش رو و بر اساس آنچه در دست دارد، نتایجی قابل تأمل برای مدیران این حوزه فراهم آورد تا با توجه مسئولین، صنعت گردشگری ایران بتواند در مسیر رشد و تعالی بهتری قرار گیرد. نتایج این پژوهش تأیید کننده کارهای پیشین انجام شده است و نشان می‌دهد که تاب‌آوری اجتماعی می‌تواند سبب دستیابی به توسعه پایدار شود. همان‌طور که نتایج نشان داد، خودتنظیمی اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، توانمندی و هیجان اجتماعی برای دستیابی به توسعه پایدار نقشی سازنده داشتند که پارک و همکاران (۲۰۱۲) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند. پس لازم است این شاخص در بین مردم بیشتر تقویت شود. از جمله کارهایی که می‌توان انجام داد و مردم به صورت ضمنی در سؤالات پرسشنامه نیز به آن اشاره کردند برگزاری جلسات منظم در خصوص برنامه‌ریزی گردشگری می‌باشد. زمانی که ساکنان جامعه در فرایند برنامه‌ریزی مشارکت کنند، توسعه گردشگری به شکل مناسب توسط جامعه محلی پذیرفته می‌شود. حسن انجام کار و همکاری ساکنان در جامعه میزبان از اولین اجزای اساسی توسعه پایدار هستند و در طی زمان تجربیات نشان داده است که بدون همکاری، حمایت و مشارکت جامعه محلی با در نظرگیری مباحث اجتماعی و فرهنگی نمی‌توان صنعت پایدار گردشگری را ایجاد کرد. سرمایه اجتماعی، مشارکت‌کنندگان را قادر می‌سازد تا در همکاری با هم اثربخش‌تر باشند و بتوانند یک هدف مشترک را دنبال کنند ضمن اینکه اعتماد و عمل متقابل، همکاری را از طریق کاهش هزینه‌های معامله افزایش می‌دهد. با توجه به اهمیت موضوع گردشگری ورزشی و ضرورت بهره‌گیری از منافع مختلف فردی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و ثابت شده در تحقیقات مختلف، وقت آن رسیده است تا مدیران و مسئولین برنامه‌ریز و سیاست‌گذار در امور گردشگری در سطح استان بیش‌ازپیش به این حوزه توجه و اهتمام نمایند و با همکاری استانداری، شهرداری‌ها، ادارات گردشگری، ادارات تربیت‌بدنی، و ادارات منابع طبیعی به شناخت و توسعه جذابیت‌های تفریحی و ورزشی و ارتقاء زیرساخت‌های لازم در استان و شهرستان‌های مختلف بپردازند و گسترش این صنعت را با مدیریت بخشی و منطقه‌ای آن، آغاز نمایند. لازمه این کار شناخت بیشتر مدیران و مسئولین کشور، استان و شهرستان‌ها با این مقوله و درک اهمیت جذب گردشگران ورزشی و اهمیت میزبانی رویدادهای مختلف ورزشی در توسعه همه‌جانبه مناطق خود می‌باشد. در این راستا با توجه به اینکه استان بوشهر، قابلیت‌ها و پتانسیل‌های مختلف گردشگری در مناطق ساحلی را در زمینه ورزش‌های آبی و ساحلی داراست، مدیران و برنامه‌ریزان بخش گردشگری استان و همچنین پژوهشگران و محققین بایستی اهتمام لازم را در جهت شکل‌گیری و توسعه این صنعت با برنامه‌ریزی و ایجاد استراتژی‌های مناسب از خود نشان دهند تا در آینده نزدیک شاهد توسعه این صنعت پاک و بهره‌مندی از منافع مختلف آن برای کشور و استان باشیم. در نهایت از آنجا که تاب‌آوری اجتماعی به‌عنوان یک عامل مهم در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری می‌باشد، که می‌تواند دستیابی به توسعه را تسهیل و هزینه‌های لازم برای دستیابی به آن را تا حد زیادی کاهش دهد، بنابراین لازم است هنگام برنامه‌ریزی برای توسعه گردشگری در مقاصد توجه لازم به نقش جامعه محلی در فرایند توسعه پایدار انجام گیرد.

مطالعه حاضر به برخی محدودیت‌ها اذعان دارد. محدودیت‌های درونی شامل محدوده مکانی پژوهش در استان بوشهر است که تعمیم‌پذیری یافته‌ها را کاهش می‌دهد؛ احتمال بروز خطا ناشی از پاسخ‌های ناقص یا نادرست به پرسشنامه؛ دشواری در دسترسی به افراد خاص جهت تکمیل پرسشنامه؛ و مشکلات موجود در جلب همکاری سازمانی وجود داشت. افزون بر این، نمونه پژوهش صرفاً شامل متخصصان گردشگری، از جمله کارشناسان، مدیران و نمایندگان سازمان‌های میراث فرهنگی

و گردشگری، و همچنین گروه‌های فعال گردشگری در استان می‌باشد که تعمیم پذیری نتایج را محدود می‌سازد. محدودیت‌های بیرونی نیز شامل فقدان پژوهش‌های مشابه در داخل و خارج کشور است که درک بستر پژوهش را دشوار می‌سازد. همچنین، مشکلاتی نظیر دسترسی محدود به گروه هدف در منطقه مطالعه، بی‌میلی مشارکت‌کنندگان و عدم آشنایی آنان با مفاهیم کلیدی پژوهش و تأثیر سطوح متفاوت تجربه، دانش، دقت و انگیزش پاسخ‌دهندگان بر کیفیت پاسخ‌ها از جمله موانع بیرونی محسوب می‌شوند. این محدودیت‌ها باید در تفسیر نتایج پژوهش مدنظر قرار گیرند.

ملاحظات اخلاقی

مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان در این مقاله مستخرج از پایان نامه به شکل زیر است:

نویسنده اول: تهیه و آماده‌سازی نمونه‌ها، انجام آزمایش و گردآوری داده‌ها، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها، تحلیل و تفسیر اطلاعات و نتایج، تهیه پیش‌نویس مقاله.

نویسنده دوم: استاد راهنمای پایان‌نامه، طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی‌سازی مقاله.

نویسنده سوم: استاد مشاور پایان‌نامه، مشارکت در طراحی پژوهش، نظارت بر پژوهش، مطالعه و بازبینی مقاله.

تعارض منافع

بر اساس اظهارات نویسندگان، این مقاله تعارض منافی ندارد.

حامی مالی

بنابر اظهارات نویسندگان این پژوهش هیچگونه حامی مالی ندارد.

سپاسگزاری

از تمامی مشارکت‌کنندگان در این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

منابع

- احمدیان، هوشمند؛ ستاری، محمدحسین و میرزائیان، اسماعیل. (۱۳۹۳). توسعه پایدار گردشگری، اولین کنگره تخصصی مدیریت شهری و شوراهای شهر، ساری
- افجه، علی اکبر. (۱۳۸۲). توسعه جهانگردی از دیدگاه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، مجموعه مقالات سمینار بررسی سیاست ها و برنامه های توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران تهران: دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی.
- باصولی، مهدی و جباری، گلنوش. (۱۴۰۰). رابطه مدیریت بحران و تاب آوری جامعه مقصد گردشگری در بحران کرونا مطالعه موردی: شهر همدان. نشریه گردشگری شهری، ۱۸(۱)، ۳۳-۴۸.
- حسینی، علی؛ یدالله نیا، هاجر؛ محمدی، منصوره و شکاری، سعید. (۱۳۹۹). تحلیل تاب آوری اجتماعی بر اساس شاخص های سرمایه اجتماعی در شهر تهران. فصلنامه شهر پایدار، ۳(۱)، ۳۹-۱۹. <https://doi.org/10.22034/jsc.2020.218514.1192>
- زمانی، بی بی عشرت؛ سعیدی، ذوالفقار و عابدی، احمد. (۱۳۹۰). اثربخشی و پایداری تأثیر استفاده از چندرسانه ها بر خودتنظیمی و عملکرد تحصیلی درس ریاضی سال اول دبیرستان. رویکردهای نوین آموزشی، ۶(۲)، ۱-۲۲.
- ضرابی، اصغر؛ عباسی، شایسته و مشکینی، ابوالفضل. (۱۳۹۹). ارزیابی توسعه پایدار شهری با تأکید بر رویکرد تاب آوری در سکونتگاه های غیررسمی (مورد مطالعه سکونتگاه های غیررسمی شهر سنندج). نشریه علمی جغرافیا و برنامه ریزی، ۲۴(۷۴)، ۱۱۹-۱۳۳.
- فرزادبهباش، محمدرضا. (۱۳۹۵). نقش و جایگاه تاب آوری اجتماعی در کلیت مفهوم تاب آوری، هشتمین کنفرانس بین المللی مدیریت جامع بحران، تهران
- محمودی، بیت الله؛ سروری دردشتی، زهرا و صادقی، ستار. (۱۳۹۹). شناسایی، طبقه بندی و اولویت بندی معیارها و شاخص های تاب آوری اجتماعی در کشور. مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، دوره ۱۰، شماره ۳۶: ۹۶-۱۱۸.
- میسون، پیتر. (۱۳۸۷). گردشگری؛ اثرات، برنامه ریزی و مدیریت مترجم: روزبه میرزایی و پونه ترابیان، تهران: ترمه
- نیک بین، مهنا و کرمی، مهرداد. (۱۳۹۱). بررسی پایداری اجتماعی فرهنگی توسعه گردشگری، مطالعه موردی جزیره کیش. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۵(۲)، ۱۳۷-۱۵۸. doi: 10.7508/ijcr.2012.18.006

References

- Ahmadian, H., Sattari, M. H., & Mirzaeian, E. (2014). Tose'e-ye paydar-e gardeshgari [Sustainable tourism development]. The First Specialized Congress on Urban Management and City Councils, Sari, Iran.
- Basouli, M., & Jabbari, G. (2021). Rabete-ye modiriyat-e bohran va tabavari-ye jame'e-ye maghsad-e gardeshgari dar bohran-e korona: Motale'e-ye moredi: Shahr-e Hamedan [The relationship between crisis management and resilience of tourism destination community in the corona crisis: A case study of Hamedan city]. *Nashriye-ye Gardeshgari-ye Shahri [Journal of Urban Tourism]*, 8(1), 33-48.
- Edgell, D. (2024). *Managing sustainable tourism: A legacy for the future*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429318122>
- Farzadbehtash, M. R. (2016). Naqsh va jaygah-e tabavari-ye ejtemaei dar kolliyat-e mafhum-e tabavari [The role and position of social resilience in the overall concept of resilience]. The 8th International Conference on Integrated Crisis Management, Tehran, Iran.
- Gunaratne, C. D., & Kremer, P. J. (2021). The long-term impact of the 2004 tsunami on Sri Lankan survivors: Exploring the socio-cultural influences on resilience. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 64, 102519. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102519>
- Hosseini, A., Yadollahnia, H., Mohammadi, M., & Shekari, S. (2020). Tahlil-e tabavari-ye ejtemaei bar asas-e shakhes-ha-ye sarmaye-ye ejtemaei dar shahr-e Tehran [Analysis of social resilience based on social capital indicators in Tehran city]. *Faslname-ye Shahr-e Paydar [Journal of Sustainable City]*, 3(1), 19-39. <https://doi.org/10.22034/jsc.2020.218514.1192>
- Mason, P. (2020). *Tourism impacts, planning and management*. Routledge. (Original work published 2003)
- Mason, P. (2008). *Gardeshgari; Asarat, barnameh-rizi va modiriyat [Tourism; Impacts, planning and management]* (R. Mirzaei & P. Torabian, Trans.). Termeh. (Original work published 2003)
- Medlik, S. (2023). *Dictionary of travel, tourism and hospitality* (3rd ed.). Butterworth-Heinemann.
- Mohammadi, A. (Ed.). (2013). *Mabani-ye modiriyat-e gardeshgari-ye paydar [Fundamentals of sustainable tourism management]*. Mehraban Nashr.
- Mahmoudi, B., Sarvari Dardashti, Z., & Sadeghi, S. (2020). Shenاسayi, tabaghebandi va avvaliyat bandi-ye meyarha va shakhes-ha-ye tabavari-ye ejtemaei dar keshvar [Identifying, classifying and prioritizing the criteria and indicators of social resilience in the country]. *Motale'at-e Rahbordi-ye Siasatgozari-ye Omumi [Strategic Studies of Public Policy]*, 10(36), 96-118.
- Nikbin, M., & Karami, M. (2012). Barresi-ye paydari-ye ejtemaei-farhangi-ye tose'e-ye gardeshgari, motale'e-ye moredi: Jazire-ye Kish [Investigating the socio-cultural sustainability of tourism development, a case study: Kish Island]. *Faslname-ye Tahghighat-e Farhangi-ye Iran [Iranian Journal of Cultural Research]*, 5(2), 137-158.
- Naylor, R. S., Hunt, C. A., Zimmerer, K. S., & Taff, B. D. (2021). Emic views of community resilience and coastal tourism development. *Societies*, 11(3), 94. <https://doi.org/10.3390/soc11030094>
- Ofogh, A. A. (2003). Tose'e-ye jahangardi az didgah-e farhangi, ejtemaei va siasi [Tourism development from a cultural, social and political perspective]. In *Majmueh maghalat-e seminar-e barrasi-e siasatha va barnameha-ye tose'e-ye jahangardi dar jomhuri-ye eslami-ye Iran [Proceedings of the seminar on*

- reviewing tourism development policies and programs in the Islamic Republic of Iran]. Faculty of Accounting and Management, Allameh Tabataba'i University.
- Park, D. B., Lee, K. W., Choi, H. S., & Yoon, Y. (2012). Factors influencing social capital in rural tourism communities in South Korea. *Tourism Management*, 33(6), 1511-1520. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.02.005>
- Yustiana, D., Fadli, M., Kusumaningrum, A., & Solimun, S. (2021). Analysis study of coastal reclamation impact to the national resilience (A literary, philosophical, juridical and sociological approach). *Sttal Postgraduate-International Conference*, 5(1).
- Zamani, B. E., Saeidi, Z., & Abedi, A. (2011). Asar-bakhshi va paydari-ye tasir-e estefade az chandresaneha bar khod-tanzimi va amalkard-e tahsili dars-e riazi-ye sal-e avval-e dabirestan [The effectiveness and sustainability of the effect of using multimedia on self-regulation and academic performance in first-year high school mathematics]. *Ruykardha-ye Novin-e Amouzeschi [New Educational Approaches]*, 6(2), 1-22.
- Zarabi, A., Abbasi, S., & Meshkani, A. (2020). Arzyabi-ye tose'e-ye paydar-e shahri ba ta'kid bar rahyafte tabavari dar sokunatgah-haye gheyr-e rasmi (motale'e-ye moredi: sokunatgah-haye gheyr-e rasmi-ye shahr-e Sanandaj) [Evaluation of sustainable urban development with an emphasis on the resilience approach in informal settlements (case study: informal settlements in Sanandaj city)]. *Nashriye-ye Elmi-ye Joghrafia va Barnameh Rizi [Scientific Journal of Geography and Planning]*, 24(74), 119-133.